

VAN GRIJS NAAR GROEN

Paden, terrassen of opritten zijn bijna in elke tuin aanwezig. Hoe meer verhardingen, hoe minder regenwater er in de bodem kan doorsijpelen. Er zijn ook [waterdoorlatende verhardingen en andere materialen](#), die het regenwater wel doorlaten. Zoveel mogelijk [ontharden](#) en vervangen met beplanting blijft de meest ecologische oplossing voor de bodem. Zo wordt er het meeste regenwater doorgelaten. Groene [boomspiegels](#) in de straten zijn hier een goed voorbeeld van.

Gras- en kruidenvoegen tussen verhardingen (zeer goed waterdoorlatend en beplanting)

Wens je toch een verhard pad of een verharde oprit aan te leggen? Kies dan niet voor een volledig gesloten systeem, zoals beton(platen), klinkers of asfalt. Is dit wel zo? Zorg er dan voor dat de gesloten verharding afhelt naar een plantvak ipv naar een rioleringsgootje. Kies voor een wielvriendelijk waterdoorlatende verharding met brede, open voegen. Bij kasseien of stapstenen vul je de brede voegen (3 tot 5 cm) op met grond, die je inzaait met een [kruidenvoegenmengsel](#), te verkrijgen bij een [gespecialiseerde firma in wilde bloemenzaden](#). Het mengsel moet droogteresistent, laagblijvend en betreedbaar zijn. Bij een stapstenenpad voor voetgangers kan je bij nog bredere voegen [niet-betreedbare bodembedekkers \(met bloembollen\)](#) toepassen. Voor de ondergrondopbouw bij stapstenen en kasseien voor betreding door voetgangers en licht verkeer graaf je 20 cm diep uit plus de dikte van je stapstenen. Gebruik voor de onderste laag van 15 cm een mengeling van 60% grove gravier (grof grind met fractie 20-40mm) en 40% aarde (reeds aanwezige grond). Bij kleigrond meng je deze best eerst met zand. Gebruik voor de bovenste laag van 5 cm een mengeling van 60% fijne gravier (fijner grind met fractie 10-20mm) en 40% aarde. Vul de voegen tussen de stapstenen enkel met aarde. Deze opbouw garandeert een goede stabiliteit en zorgt ervoor dat de voegen voldoende water doorlaten en de beplanting optimaal kan groeien. Na een tijdje komen de stapstenen vanzelf vast te zitten door de loopdruk, maar ook door de wortels van de beplanting. Leg de stapstenen altijd vlak met het maaiveld voor een gemakkelijk onderhoudsmaaibeurt. Leg ze nooit in gestabiliseerd zand en gebruik geen voegmiddel op cementbasis. Dit maakt de begroeiing tussen de voegen onmogelijk. Voor de ondergrondopbouw bij stapstenen en kasseien voor betreding met auto's (zwaar verkeer) dient er een extra waterdoorlatende onderfundering voorzien te worden met enkel zeer grove gravier (zeer grof grind of steenpuin met fractie 40-100mm). Hiervoor graaf je 30 cm dieper uit. Gebruik hier stapstenen, kasseien of klinkers met minimum dikte van 8 cm.

Grindgazon of gazon (goed of matig waterdoorlatend en beplanting, grasmat)

Grindgazon of gestabiliseerd gazon is een wielvriendelijk gazon bovenop een laag van grind en lavastenen (wegens de sterkte en de kleine holtes voor een goede zuurstofrijke, niet verdichte en vochtige groeisituatie), gemengd met compost, klei, mineralensubstraat en een graszaadmengsel. Deze volledige mengeling met of zonder een graszaadmengsel met eventueel een toegevoegd kruidenvoegmengsel is verkrijgbaar bij [gespecialiseerde firma's voor 'groene' wegenbouw](#). Zij bezorgen je ook een technische fiche voor de opbouw van de ondergrond ervan, naargelang de betreding voor licht of zwaar verkeer (met een extra waterdoorlatende onderfundering). Grindgazon kan toegepast worden op paden, opritten, parkings en onderhoudswegen en is met de juiste onderfundering zelfs bereikbaar voor brandweerwagens. Na de aanleg en in een droge zomer dient deze ook besproeid te worden zoals een gazon. Een niet-constant bereden rijspoor groeit weer toe in het natte na- of voorjaar. Nog een voordeel van grindgazon (in verschil met een gazonpad) is dat je hier geen mollen of

everzwijnenschade in krijgt vanwege de afwezigheid van bepaalde insectenlarven door de aanwezige grindstructuur. Het wordt ook niet modderig bij zeer natte periodes. Indien je echter een stabiele en goed waterdoorlatende, voedselrijke ondergrond hebt en het pad niet intensief gebruikt wordt, is een grindgazonpad overbodig en volstaat een gazonpad. Let op, regenwater infiltreert veel beter in een plantenborder dan in gazon. Bij een hevige regenbui loopt een groot deel van het regenwater van je gazon af. Dus zorg voor een zeer lichte afhelling van je gazon naar een plantenborder.

Kiezels of grind (goed of matig waterdoorlatend en geen beplanting, ofwel laten 'vergrassen')

Kiezelsteentjes of grind (ook grove dolomiet) zijn niet zo stabiel en grotendeels wielonvriendelijk (zeer kleine en kleine wieltjes). Ze laten voldoende goed regenwater door zolang er geen kleinere fracties dan 10 mm inzitten. Indien dit wel het geval is, zal deze bij het aandrukken (bij de aanleg en betreding) verdichten, waardoor het regenwater niet meer goed door kan en bij hevige regenval overstroomt of er een plas ontstaat. Controleer bij de leverancier welke fracties je koopt. Nulfractie is nooit goed. Kiezels worden vaak ook op een kunstmatige worteldoek gelegd om ongewenste kruiden te vermijden. Er zullen altijd ongewenste kruiden groeien in de kiezellaag door ingewaaid zaad en zand. Laat worteldoek weg en wen aan ongewenste kruiden, die je handmatig vóór de rijpe zaadval uittrekt. Ongewenste kruiden verbranden met een gasbrander is niet goed voor het milieu. Stomen met heet water is milieuvriendelijker. Je kan de spontane, lokale, droogtebestendige kruiden en grassen ook laten staan en je kiezels laten 'vergrassen'. Veel beter voor de lokale biodiversiteit.

Fijne dolomiet (zeer weinig waterdoorlatend en geen beplanting, ofwel laten 'vergrassen')

Fijne dolomiet is wel grotendeels wielvriendelijk en wordt vaak bij paden en petanquevelden toegepast. Hierbij is enkel de bovenlaag (circa 5cm dik) fijne dolomiet (met zeer kleine fracties 1-5mm), die weinig en zeer langzaam regenwater doorlaat. Het meeste regenwater loopt aan het oppervlak van het fijne dolomietpad weg. Zorg altijd voor een zeer lichte hellinggraad naar een naastgelegen plantvak. De onderlaag is vaak grove dolomiet of grind met wat grotere fracties. Als er in de bovenlaag toch nulfracties zitten zal het fijne dolomietpad helemaal geen water meer door laten. Check bij je leverancier welke fracties je koopt. Ook hier kan je een worteldoek weglaten om dezelfde reden als bij kiezels en de ongewenste kruiden verwijderen of laten staan. Bij veel betreding zullen deze sowieso niet overleven.

Restjes van bouwmaterialen (goed waterdoorlatend en beplanting, laten 'vergrassen')

Voor de creatievelingen onder ons kan je met bouwoverschotten ook paden en terrassen voor voetgangers maken. Door dakpannen op hun zijkant te plaatsen kan je (al dan niet in een bepaald patroon) een waterdoorlatende oppervlakte maken. Deze zet je best op een overschotje, gemalen steenpuinlaag (20 cm dik) en plaats je op hun zijkant met telkens een overschotje rijnzand of wit zand tegen elkaar en druk je goed aan tot je uitgegraven vak volledig gevuld is. Gebruik hier geen aarde, want aarde is hier niet stabiel genoeg voor. Vul het zand tot boven aan de dakpannen en het geheel stabiel wordt. Laat de natuur haar werk doen: droogtebestendige kruiden en grassen zullen hier groeien. Je kan er ook een kruidenvoegenmengsel inzaaien. Rond een boom kan je een dakpannenschaduwterras bouwen. Je kan ook de randen een plantenborder afwerken met een hogere dakpannenboord door ze op hun kortste zijde op een rij te plaatsen. Smijt je restjes bouwmaterialen dus niet te snel weg en laat je creativiteit de vrije loop.

Hout (zeer goed waterdoorlatend, geen fundering, eventueel beplanting tussen- en onderin)

Houten paden zonder fundering zijn klimaatrobuuster dan waterdoorlatende verharde paden met een fundering omdat het hemelwater hier gemakkelijker in de bodem infiltreert. Kies bij de aanleg van een houten pad voor duurzaam hardhout met een FSC- of PEFC-label. Dit hout is afkomstig uit een duurzaam beheerd bos en gaat jarenlang mee. Pas wel op voor uitschuiven. Span eventueel fijnmazig kippengaas over het hout voor een veilige grip. Een houten pad is een geliefde plek voor veel insecten.

Een vlonderpad is ideaal voor nattere zones, maar je kan het overal in de tuin aanleggen. Het is een zwevend pad dat steunt op een constructie van houten palen. Gebruik hiervoor hout met een lange levensduur, zoals acacia of tamme kastanje. Onder het vlonderpad kunnen eventueel schaduwminnende bodembedekkers voorzien worden als er voldoende grote voegen tussen de houtlatten voorzien worden voor het regenwater.

Een knuppelpad is een zeer oude techniek om onverharde paden aan te leggen in natte zones. Het pad oogt charmant en robuust en past dus perfect in een natuurlijke tuin. Het is eenvoudig aan te leggen. Zaag boomstammetjes van zo'n 12 cm dikte op de gewenste breedte van het pad, leg ze naast elkaar op de grond en graaf ze deels in. Er zullen hier en daar tussenin de boomstammen lokale kruiden en grassen groeien, wat het nog natuurlijker maakt. Bij intensief gebruik zullen deze verdwijnen.

Een houtschijvenpad kan ook. Zaag een boomstam in schijven van ongeveer 15 cm dik en leg ze tegen elkaar op de grond. In de gaten tussenin zullen kruiden en grassen, tenzij je er geregeld hakselhout in legt. Gebruik hier ook duurzame houtsoorten zoals acacia of tamme kastanje. Gebruik je niet zo duurzame houtsoorten, dan moet je deze al na enkele jaren vervangen omdat deze weggerot zullen zijn.

Een hakselhoutpad of snipperpad is een zeer handige oplossing om snoeiafval te verwerken (hakselen) tot een functioneel en droog pad. Leg de snippers of hakselhout minstens 10 cm dik. Zorg voor een afboording om de snippers op hun plek te houden, bijvoorbeeld met een gevlochten wilgenboord, dunne boomstammen, rotsblokken, oude dakpannen,... Een snipperpad is bruikbaar op plaatsen waar gras niet of minder goed groeit. Je kan ook boomschors (gaat langer mee dan hakselhout) gebruiken (enkel verantwoord als dit recuperatiemateriaal is). Leg onder deze paden geen kunstmatige worteldoek. Vul indien nodig een nieuw, dun laagje hakselhout aan en zorg ervoor dat er geen kale plekjes ontstaan. Dan blijft het pad vrij van ongewenste planten.

